

Els misteris del mar

JORDI
GALVES

La pulcritud de l'estil de Costa i Llobera es converteix en obsessió i virtuosisme radical en l'obra del primer dels narradors novíssims, novel·listes, Joaquim Ruyra (Girona, 1858-Barcelona, 1939), un rei llegendari, vindicat tant pels modernistes com pels noucentistes i, en bona mesura, mestre i referent de tota la prosa catalana del segle, de Sagarra a Rodoreda, passant per Foix, Pla i Espriu. La qualitat i la intel·ligència dels escrits de Ruyra dedicats al mar i a l'aventura, al descobriment i a la celebració de la vida, el fan comparable a la millor literatura de l'època, a Robert Louis Stevenson, Joseph Conrad, Giovanni Verga o Gabriel Miró.

El món de Ruyra no és, però, un món èpic: està poblat d'antiherois, de personatges corrents, humils, sense història. És un extraordinari retratista de les formes de vida tradicionals de la marina de Blanes, del petit món ordinari de pescadors i menestrals en què va viure i on va saber observar; com en el seu llibre de contes *Marines i boscatges* (1903) que més tard va refer amb el títol de *Pinya de Rosa* (1920). Ens hi ofereix l'entusiasme i la fascinació que sent per la costa, per la navegació i la naturalesa desbordant del mar. Però, tot i l'exactitud dels seus relats, sempre estan elaborats amb un marcat interès subjectiu, a partir de les pròpies sensacions, de l'experiència personal. Per a Ruyra, la vida de mar és un plaer dels sentits i, per aquest motiu, ens desplega una fastuosa riquesa ver-

bal i narrativa que enlluerna i captiva els lectors. Pocs narradors són tan poderosos i convincents a proclamar la bellesa del món a través de la bellesa literària en una pàgina escrita. I a través de la sinestèsia, en què els sentits, més que l'intel·lecte, són els protagonistes.

Ruyra és un escriptor ben modern però que entén la modernitat com una quimera, com un ideal de renovació que sí que comparteix des del punt de vista estètic i lingüístic —serà, per exemple, un ferm defensor de la reforma de Pompeu Fabra com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans— però no gaire més enllà. L'anhel de Ruyra és la pura contemplació, la reproducció, evocació exacta, a través de les paraules, del que l'emociona, de l'encant, del fantàstic, del terrorífic, del misteri del món i de l'exis-

tència humana. Una evocació subtil que no oblidia cap dels matisos ni dels detalls, perquè són fonamentals per entendre el conjunt que es vol conèixer, com en el relat *Jacobé* (1903) i en el recull *La parada* (1919).

Ruyra ha estat comparat, i amb raó, amb Tolstoi. Tots dos escriptors tenen molta curiositat pel que veuen i senten. Saben mirar la vida quotidiana seguint l'exemple de Flaubert que ha obert la porta de la novel·la al viure intranscendent de cada dia. Però van més enllà. Per a Ruyra, com per a Tolstoi, el retrat de la realitat no estaria complet sense introduir-hi el misteri. Sense parlar de la sensació, dels sentits, com volia el poeta musical Paul Verlaine. Sense parlar de tot allò que no coneixem, de la irracionalitat que, tot sovint, determina les decisions i el comportament humans. Sense parlar de l'incognoscible, del que no podem saber, per utilitzar una paraula del filòsof Herbert Spencer, que tanta influència va tenir en Ruyra. L'escriptor català se situa entre la bonhomia i l'exactitud descriptiva de Charles Dickens, a qui admira molt, i la descripció poètica del desconegut, a la manera d'un altre mestre seu, Maurice Maeterlinck. Una cosa és el que anomenem *realitat*, el món que veiem, racionalitzem i ordenem dins de la nostra ment —i que ens tranquil·litza veure d'aquesta manera, sota control—. I una altra cosa, ben diferent, és *el real*, allò que va més enllà de la nostra psicologia, l'absurd, la manca de sentit, el buit, el terror, l'inhumà. Les avantguardes literàries i artístiques que subratllaran la importància del real en la vida humana tenen en l'obra de Tolstoi i Ruyra un dels seus millors precedents. I un precedent de la literatura fantàstica. "De la còpula —diu Ruyra— entre els nostres sentits i la realitat exterior se genera una concepció misteriosa, en la qual quelcom d'aquella realitat pren estat anímic en nosaltres". Literatura a flor de pell.

«La qualitat i la intel·ligència dels escrits de Ruyra dedicats al mar i a l'aventura, al descobriment i a la celebració de la vida, el fan comparable a la millor literatura de l'època, a Robert Louis Stevenson, Joseph Conrad, Giovanni Verga o Gabriel Miró»